

LJUBEZEN IN PRIJATELJSTVO MED MLADIMI

Področje: psihologija
I. gimnazija v Celju
Luka Polajžar, Amadeja Jelen, 3. letnik
Mentorica: Lea Gornjak, univ. dipl. psih.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2018/2019

KAZALO

KAZALO	2
KAZALO GRAFOV.....	4
ZAHVALA.....	5
POVZETEK	6
1 RAZISKOVALNI PROBLEM	7
1.1 HIPOTEZE	7
2 UVOD	8
2.1 PRIJATELJSTVO	8
2.1.1 PRIJATELJSTVO V SREDNJEM IN POZNEM OTROŠTVU	10
2.1.2 PRIJATELJSTVO V MLADOSTNIŠTVU	12
2.1.2.1 PRIJATELJSTVO MED NASPROTNIMA SPOLOMA	13
2.2 LJUBEZEN	14
2.2.1 KVALITATIVNE RAZLIKE V MIŠLJENJU MED OTROKI IN MLADOSTNIKI.....	15
2.2.1.1 STOPNJA KONKRETNIH OPERACIJ	15
2.2.1.2 STOPNJA ABSTRAKTNIH OPERACIJ.....	16
2.2.2 RAZLIKA MED MOŠKIMI IN ŽENSKIMI MOŽGANI	16
2 METODA.....	17
2.1 VZOREC	17
2.2 MERSKI INSTRUMENT	17

2.3	POSTOPEK	17
3	REZULTATI	18
4	INTERPRETACIJA	25
5	ZAKLJUČEK	30
6	LITERATURA	31
7	PRILOGA	32

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Prikaz razmerja udeležencev glede na spol	17
Graf 2: Prikaz spola večine prijateljev, ki jih ima posameznik v poznem otroštvu	18
Graf 3: Prikaz spola večine prijateljev, ki jih ima posameznik v adolescenci ...	18
Graf 4: Prikaz odgovorov udeležencev na vprašanje, s kom se raje družijo v poznem otroštvu	19
Graf 5: Prikaz odgovorov udeležencev na vprašanje, s kom se raje družijo v mladostništvu	19
Graf 6: Prikaz mnenj posameznikov iz obdobja mladostništva o tem, ali sta lahko fant in dekle le najboljša prijatelja	20
Graf 7: Prikaz, pri kom udeleženci najpogosteje poiščejo pomoč, ko so v stiski (glede na obdobje)	20
Graf 8: Prikaz števila bližnjih prijateljev, ki jih imajo udeleženci glede na določeno obdobje.....	21
Graf 9: Prikaz pričakovanj glede prijateljev, ki jih imajo udeleženci v posameznem razvojnem obdobju	22
Graf 10: Prikaz oddaljenosti najboljšega prijatelja od posameznega udeleženca glede na razvojno obdobje	23
Graf 11: Prikaz izbranega jezika ljubezni glede na razvojno obdobje	24
Graf 12: Prikaz izbranega jezika ljubezni glede na spol	24

ZAHVALA

Rada bi se zahvalila najini mentorici za strokovno pomoč, podporo in vodenje pri delanju raziskovalne naloge. Zahvalila bi se vsem profesorjem, ki so nama pomagali pri anketiranju, ter najini profesorici slovenščine, ki je najino nalogo lektorirala. Zahvala gre tudi I. osnovni šoli Celje, ki nama je omogočila anketiranje svojih učencev.

POVZETEK

S to raziskovalno nalogo sva želela ugotoviti, ali so v dojemanju čustev (ljubezni in prijateljstva) otrok v srednjem oziroma poznem otroštvu in mladostnikov kakšne razlike, predvsem kakovostne - pri prijateljstvu; glede ljubezni sva želela ugotoviti, kako jo dojemajo mladi različne starosti. Raziskavo sva izvedla tako, da sva anketirala otroke v srednjem otroštvu in mladostnike. Anketirala sva 50 otrok 4. razreda I. osnovne šole v Celju in 50 dijakov 2. in 4. letnika I. gimnazije v Celju. Prvi dve hipotezi, ki sta se navezovali na prijateljstvo (prijateljstvo v poznem otroštvu se kakovostno razlikuje od prijateljstva v mladostništvu in večina mladostnikov meni, da je prijateljstvo med nasprotnima spoloma možno) sva potrdila. Tretjo in četrto hipotezo o tem, da so otrokom najpomembnejši pokazatelj ljubezni darila, mladostnikom pa besede spodbude ter da so dekletom pomembnejši pokazatelj ljubezni besede, fantom pa dotik, sva ovrgla.

1 RAZISKOVALNI PROBLEM

Pojma ljubezen in prijateljstvo nas v življenju ves čas spremljata, vendar se njun pomen pri vsakem posamezniku spreminja glede na njegovo zrelostno obdobje.

Čustva nas spremljajo že od prvih mesecev življenja, ko se pojavijo prvi občutki udobja in neudobja. Kasneje se iz teh razvijejo osnovna čustva, po prvem letu pa otroci že začnejo doživljati kompleksnejša čustva, kot je na primer ljubezen do staršev. Sčasoma se razvijejo tudi čustva samozavedanja (ljubosumje, krivda, ponos). V našem življenju se torej čustva razvijajo od preprostejših do kompleksnejših in se spreminjajo (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

Ravno zaradi teh razlik med posameznimi obdobji sva se odločila za raziskovalno nalogo, katere cilj je bil ugotoviti razlike v prijateljstvu in ljubezni med mladostništvom in poznim otroštvom ter tudi med spoloma. Da bi ugotovila te razlike, sva si pomagala z anketnim vprašalnikom in vprašalnikom iz Chapmanove (1995) knjige 5 jezikov ljubezni. Chapman je avtor, ki meni, da poznamo 5 načinov izražanja ljubezni (5 jezikov ljubezni) in da vsak od nas izraža in sprejema ljubezen na enega od teh petih načinov, ki jih je predstavil v svoji knjigi.

Raziskovalni problem sva razčlenila na dva dela. V prvem delu sva raziskovala prijateljstvo - ali se med prijateljstvom v srednjem in poznem otroštvu in prijateljstvom v mladostništvu pojavljajo kakšne kakovostne razlike. Raziskovala sva tudi, kako mladi dojemajo prijateljstvo med fantom in dekletom (ali sta lahko samo prijatelja), kar je danes zelo pogosto vprašanje med mladimi. V drugem delu sva raziskovala, kako otroci in mladostniki dojemajo in izkazujejo ljubezen – torej praktično, kaj za njih ljubezen sploh je. V tem delu se nisva posvetila samo razlikam med starostnima obdobjema, ampak tudi razlikam med spoloma.

1.1 HIPOTEZE

Pred začetkom raziskovanja sva postavila naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Prijateljstvo v poznem otroštvu se kakovostno razlikuje od prijateljstva v mladostništvu.

Hipoteza 2: Večina mladostnikov meni, da je prijateljstvo med nasprotnima spoloma možno.

Hipoteza 3: Otrokom so najpomembnejši pokazatelj ljubezni darila, mladostnikom pa besede spodbude.

Hipoteza 4: Dekletom so pomembnejši pokazatelj ljubezni besede, fantom pa dotik.

2 UVOD

2.1 PRIJATELJSTVO

Dejstvo je, da prijateljstva predstavljajo jedro našega življenja. Postaviti splošno definicijo tako širokega pojma, kot je prijateljstvo, je izjemno težko, saj gre za subjektiven koncept. Avtorji so prijateljstvo različno definirali.

Fehrova (1996) kot prijateljstvo definira prostovoljno soodvisnost med dvema osebama z namenom, da se doseže družbeno-čustvene cilje sodelujočih. Pravi, da lahko prijateljstvo vključuje različne vrste in stopnje druženja, intimnosti, naklonjenosti in vzajemne pomoči.

O dojemanju prijateljstva je zanimivo raziskavo izvedel Fischer (Fehr, 1996), s katero je ugotavljal, kako ljudje različne starosti razumejo pojem prijateljstvo. Raziskava je pokazala, da obstajajo razlike v razumevanju pojma prijateljstvo glede na starost in spol.

Kategorizacijo prijateljstva opredeljuje:

- demografija: prijateljstva istega ali nasprotnega spola, otroška prijateljstva, odrasla prijateljstva;
- stopnja bližine ali intimnosti: znanec, dober prijatelj, najboljši prijatelj (Fehr, 1996).

Svojo tipologijo prijateljstva je razvil že Aristotel v grški antiki. Menil je, da obstajajo prijateljstva, ki temeljijo na uporabnosti (tisti ljudje, ki nas privlačijo zaradi tistega, kar lahko storijo za nas), užitku (ljudje, ki nas privlačijo zato, ker uživamo v njihovi družbi) in dobroti (tisti ljudje, ki nas privlačijo zaradi svojega dobrotljivega značaja) (Fehr, 1996).

Prijatelje si, za razliko od družine, izbiramo sami. Pri tem so glavni kriterij predvsem lastnosti potencialnega prijatelja. Vsak posameznik ima svoj kriterij izbiranja in svoje načine prijateljevanja. Fehrova (1996) je navedla sedem dejavnikov, ki predstavljajo ključno vlogo pri izbiri prijateljev. Razdelila jih je na dejavnike izbire in »neizbire«, ki so asimetrični, saj dejavniki »neizbire« prevladajo nad dejavniki izbire.

- Nenaklonjenost predstavlja prvi dejavnik »neizbire«. Potencialna oseba nam preprosto ni všeč, saj ima določene osebnostne lastnosti, ki nam niso všeč in ji zato nismo naklonjeni. Vsak posameznik ima drugačen »seznam« lastnosti, ki ga pri ljudeh odbijajo.

- Neupoštevanje je drugi dejavnik »neizbire« in se od nenaklonjenosti razlikuje v tem, da osebe ne izberemo za prijatelje, ker nam ne bi bila všeč (kot pri

nenaklonjenosti), ampak zato, ker se nam iz nekega razloga ne zdi primerna, da bi bila naš prijatelj. Vzroki za to so lahko različni (rasna pripadnost, nezadostna izobrazba, fizična (ne)privlačnost, previsoka/prenizka starost, stil oblačenja ipd.). Ne gre torej za osebnostne lastnosti, temveč za demografske, na katere posameznik velikokrat težko vpliva.

- Fizična privlačnost predstavlja prvega izmed petih dejavnikov izbire. Avtorica meni, da o fizični privlačnosti ne govorimo zgolj pri romantičnih odnosih, ampak tudi pri izbiranju prijateljev. Le-ta je pomemben dejavnik pri oblikovanju istospolnih prijateljstev, prav tako pa tudi pri oblikovanju prijateljstev nasprotnih spolov. Razlog, da nas bolj pritegnejo privlačni ljudje, je ta, da podzavestno predpostavljamo, da so nam privlačni ljudje bolj osebno in vedenjsko podobni. Če se nam zdi oseba fizično privlačna, obstaja večja verjetnost, da bomo z njo želeli postati prijatelji.

- Socialne veščine so drugi dejavnik izbire. Predstavljajo sposobnost ustreznega odzivanja na sogovornikove besede, ustrezno telesno govorico in sposobnost menjave vloge govornika. Prav tako zajemajo sposobnost poslušanja in komunikativnosti – torej del neverbalnega komuniciranja. Ljudje z dobro razvitimi socialnimi veščinami so nam bolj všeč in imajo večje možnosti, da z njimi postanemo prijatelji.

- Odzivnost predstavlja tretji dejavnik izbire in pomeni dejstvo, kako se ljudje odzivajo na nas – negativno ali pozitivno. Pri izbiri prijatelja nam je pomembno, da občutimo, da nas komunikacijski partner razume, kdo smo, kakšna so naša stališča in vrednote, da mu je mar za nas. Gre torej za občutek, ali smo osebi všeč ali ne, ali kaže interes za nas ali ne. Če se ljudje na nas odzivajo pozitivno, jih bomo veliko lažje izbrali za prijatelje.

- Sramežljivost je avtorica opredelila kot četrti dejavnik izbire. Sramežljivi ljudje se po navadi izogibajo družabnim situacijam, redko začnejo pogovor, so manj komunikativni, redko izrazijo svoje mnenje in se izogibajo očesnemu kontaktu. Sramežljivost nekateri povezujejo s pomanjkanjem socialnih veščin in slabo odzivnostjo. Avtorica meni, da za prijatelja raje izberemo nesramežljivo osebo. Dodaja tudi, da prijateljstva sramežljivih ljudi trajajo dlje kot prijateljstva nesramežljivih.

- Podobnost predstavlja zadnji dejavnik izbire. Pomeni, da ljudje raje prijateljujemo z ljudmi, ki so nam podobni: imamo podobne interese, osebne, demografske lastnosti, podoben socialni status. Podobnost omogoča, da ob drugi osebi občutimo domačnost, ki nas zbliža. Posledici podobnosti sta všečnost in medsebojna privlačnost (Fehr, 1996).

2.1.1 PRIJATELJSTVO V SREDNJEM IN POZNEM OTROŠTVU

Srednje in pozno otroštvo je obdobje med 6. in 12. letom. Srednje otroštvo traja od 6. do 9. leta, pozno pa od 9. do 12.

V srednjem in poznem otroštvu otroci preživijo veliko časa z vrstniki, ki imajo v tem obdobju pomembnejšo vlogo kot v zgodnejših razvojnih obdobjih. Načrtno začnejo oblikovati vrstniške skupine oziroma klike, pri čemer upoštevajo razvojno celovitejše kriterije, kot so na primer osebnostni oziroma psihološki kriteriji, cilji in skupne namere (Corsaro, 1985, v Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

Velikost vrstniških skupin se v tem razvojnem obdobju spremeni, saj postanejo večje kot v predšolskem obdobju, vse bolj pa postane prepoznaven premik od nadzorovanja staršev k lastnemu vodenju in nadzorovanju. Interakcije med vrstniki najpogosteje potekajo v šoli, na poti v šolo ali iz nje, preko telefonskih pogovorov, ob gledanju televizije, poslušanju glasbe in pri različnih športih. Pomemben podatek za raziskovalno nalogo sta navedla avtorja Waldrop in Halverson, 1975, v Marjanovič Umek in Zupančič, 2004), ki sta opozorila na pomembne razlike med interakcijami deklic in dečkov. Preko telefona naj bi več interakcij potekalo med deklicami kot med dečki, dečki pa v povprečju oblikujejo večje vrstniške skupine kot deklice. Vrstniške skupine vključujejo od tri do devet otrok enakega spola. Po enajstem letu je praviloma vsak otrok član ene od vrstniških skupin (Crocket, Losoff in Peterson, 1984, v Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

S spoznavno in socialno diferenciacijo v vrstniških odnosih in socialni udeležbi so povezani načini vzpostavljanja vrstniških odnosov in dejavnosti, ki potekajo v socialnih skupinah, ter vztrajanje v njih. Pojavi se nova kakovost vrstniških odnosov, ki je povezana tudi z razvojem govornih sposobnosti, še posebej medsebojne komunikacije in socialne kognicije, pri čemer je pomembno predvsem zavzemanje vlog (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

Kriteriji, ki določajo, ali gre za vrstniško skupino, so:

- ✓ stalno druženje,
- ✓ otroci namenjajo članom skupine več pozornosti kot ostalim, naključnim otrokom,
- ✓ člani skupine imajo močno zavest pripadnosti skupini, struktura skupine pa je tista, ki okrepi zaupanje, ki ga imajo člani drug do drugega (Hartup, 1989).

Avtor kot pomembne dejavnike skupinske povezanosti navaja trud vseh članov pri doseganju določenega skupnega cilja ter primerjanje oziroma tekmovanje z drugimi socialnimi skupinami (Hartup, 1989, v Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

Vpliv vrstnikov na otroke v srednjem in poznem otroštvu je odvisen od posameznikove pripadnosti vrstniškim skupinam in časa, ki ga preživi v le-teh. Avtorici Marjanovič Umek in Zupančič (2004) sta navedli izsledke mnogih raziskav, ki so primerjale vplive vrstnikov z vplivi odraslih. Raziskave so pokazale, da je vpliv vrstnikov na nekaterih področjih življenja (na primer oblačenje, moda, glasba, izbira glasbe, prijateljev in ciljnih skupin za druženje, izbira knjig) zelo velik in da se pojavlja tako pri deklicah kot dečkih. Ugotovitve raziskav so prav tako pokazale, da je na nekaterih drugih področjih (na primer pri načinu porabe denarja, izbiri šole, poklicne poti, pri izbiri interesnih dejavnosti v šoli) večji vpliv odraslih oziroma staršev.

Vsekakor lahko vrstniki tudi negativno vplivajo na člane skupine, kot je na primer spodbujanje kajenja, uživanja alkohola in drog, odklonsko vedenje ... V srednjem otroštvu se pojavi upad simbolnih iger in iger prerivanja, za katere so značilne številne socialne interakcije. Pojavijo se igre s formalnimi pravili ali brez njih in relativno močno strukturirane dejavnosti, ki od otrok zahtevajo visoko usklajene pozitivne in tudi negativne oblike socialnega vedenja (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

Pojavijo se tudi spremembe v negativnem vedenju – v oblikah agresivnega odzivanja. Govorna agresivnost (grožnje, žalitve, ponižujoči izrazi ...) začne počasi nadomeščati fizično agresivnost. Pogosto otroci svoje agresivno vedenje usmerjajo kar na predmete ali prostor drugih otrok ter svoje negativno ali celo sovražno vedenje izražajo bolj specifično v odnosu do konkretnega otroka ali njegove dejavnosti. Med šolskimi otroki pa se z vidika pozitivnega socialnega vedenja v srednjem in poznem otroštvu pojavi veliko medsebojne pomoči, sodelovanja in radodarnosti (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

Otroku postane izjemno pomembno dejstvo, ali je sprejet v vrstniško skupino ali ne, kakšen položaj zavzema v njej. To otrokovo zanimanje je v veliki meri vezano na vsebino in pogostost izmišljotin oziroma opraviljk. Večina opraviljk je negativnih in vključuje praviloma obrekovanje tretje osebe. Zanimivo je, da so si opravljanja dečkov in deklic med seboj bolj podobna kot različna (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

Glavna značilnost prijateljstva v srednjem in poznem otroštvu so kakovostne spremembe v razumevanju prijateljstva oziroma pri oblikovanju koncepta prijateljstva. Otroci v tem obdobju oblikujejo bodisi zelo konkretne in instrumentalne poglede na prijateljstvo bodisi abstraktnejše. Koncepte prijateljstva tako umeščamo v tri razvojne stopnje.

1. Stopnja nagrade-plačila, ki je značilna za otroke, stare od 7 do 8 let. Za to stopnjo je značilno, da je otrok, ki si v določenem trenutku želi biti z drugim otrokom, njegov prijatelj, tisti, ki pa ne želi biti z njim, ni njegov prijatelj. Prijatelj je pogosto tisti, ki ga srečuje (ker stanuje blizu njega, ima

zanimive igrače), in tisti, ki je z njim pripravljen sodelovati pri različnih dejavnostih.

2. Normativna stopnja je značilna v starostnem obdobju od 10 do 11 let. Za to stopnjo je značilno, da prijateljstva določajo vrednote in pravila. Otroci od prijateljev pričakujejo lojalnost in strpnost.
3. Empatična stopnja se pojavi pri otrocih, ki so stari od 11 do 13 let. Temelj prijateljstva predstavlja oblikovanje podobnih interesov, doseganje skupnih ciljev in namer. V ospredju je predvsem razumevanje drug drugega.

Različni avtorji se strinjajo, da je razvoj prijateljstva povezan z otrokovim razumevanjem medosebnih odnosov in družbenih norm, z njegovim razvojem recipročnosti, zavzemanjem perspektive drugega in empatijo (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

Mnoge raziskave so pokazale, da otroci v interakcijah s prijatelji in relativno pogosto tudi v interakcijah s tistimi otroki, ki to niso, kažejo močna čustva, čustveno razumevanje in veliko čustvene recipročnosti ter da so razlike med otroki prijatelji in tistimi, ki to niso, večje v obdobju zgodnjega mladostništva kot v srednjem otroštvu (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

2.1.2 PRIJATELJSTVO V MLADOSTNIŠTVU

Mladostništvo ali adolescenca je razvojno obdobje med otroštvom in odraslostjo. Kronološke opredelitve sicer niso enotne, a se to obdobje večinoma opredeljuje kot obdobje, ki se začne s puberteto in konča z vstopom v odraslost (nekje med 12. in 18. letom starosti).

Čeprav imajo prijatelji izjemno pomembno vlogo v vseh fazah človekovega življenja, še posebno velik vpliv predstavljajo v mladostništvu, saj pomenijo pomoč pri premagovanju težkih trenutkov, značilnih za to obdobje. V adolescenci so prijateljstva najbolj čustveno intenzivna in najintimnejša. Skupinska pripadnost, ki je značilna za prijateljstvo, ne podpira samo čustvene varnosti, ampak tudi vir statusa in ugleda z motivacijskim nabojem. Pomembna razlika med prijatelji in vrstniki je, da prijatelji razvijajo vzajemne, pomembne odnose in zaupanje, vrstniki pa imajo podoben status in preživljajo podobne izkušnje.

V mladosti prijatelji vplivajo na oblikovanje identitete posameznika, saj vplivajo na naše vedenje, razmišljanje in način življenja. V mladostništvu najpomembnejši vrednosti prijateljstva predstavljata lojalnost, ki se kaže v pripravljenosti prijatelja, da se postavi za nas in nas ne opravlja za hrbtom, ter intimnost, ki jo definiramo kot eno najglobljih občutij (Fehr, 1996).

Zveze so običajno čustveno tesne in psihološko močne. Prijateljske povezave temeljijo na podobnih osebnostnih lastnostih, značilnostih, interesih in pogledih na prihodnost.

Pogovori mladostnikov so odkriti, zaupni, iskreni. Pogovarjajo se o doživljanju in razumevanju lastnih čustev, dožemanju in spoznavanju intimnih platí življenja, razmišljajo o prihodnosti, o konfliktnih situacijah, delijo si nasvete in izmenjujejo informacije o tem, kakšen vtis o mladostniku imajo prijatelji.

Dekliška prijateljstva so v razvojnem obdobju mladostništva tesna, notranje povezana in intimna. Prijateljstva med fanti povezujejo skupno zanimanje in skupne dejavnosti, v primerjavi z dekliškimi so številčnejša.

2.1.2.1 PRIJATELJSTVO MED NASPROTNIMA SPOLOMA

Obstaja večna dilema, ali je prijateljstvo med nasprotnima spoloma možno. Moški in ženske sklepamo prijateljstva iz različnih razlogov, je pa res, da se za prijateljstvi med nasprotnima spoloma pogosto skriva neka simpatija oziroma všečnost, nekaj, kar je blizu naklonjenosti, morda celo zaljubljenosti ali ljubezni.

Prijateljstvo med moškim in žensko je dosti bolj komplicirano kot prijateljstvo med osebami istega spola, saj se velikokrat zgodi, da se iz prijateljstva razvije zaljubljenost ali celo ljubezen, kar pa se lahko zgodi enostransko ali obojestransko.

Dr. Donald O'Meara (1998) razčlenil glavne ovire, ki se pojavljajo v heteroseksualnem prijateljstvu. Pregledal je vse raziskave o tej temi od leta 1974 naprej. Povzel je štiri glavne preizkušnje, s katerimi se morajo ženske in moški v njihovem prijateljstvu soočiti. Te preizkušnje so naslednje:

1. POJASTNITEV RAZMERJA - PRIJATELJA ALI LJUBIMCA?

Dr. O'Meara je trdil, da platonska ljubezen obstaja. Tudi članek, objavljen v Journal of Social and Personal Relationships (Bleske-Rechek in drugi, 2012), ki je preučeval 20 prijateljskih parov, je dokazal, da je privlačnost brez poželenja ali spolne sle v resnici možna. Kar 16 od 20 parov je v raziskavi zatrdilo, da ima prijatelja/prijateljico zelo rad/-a, da pa jih spolno ne privlači. Ko je bilo treba razmerje definirati, je prišlo do težav. Noben par ni znal potegniti jasne ločnice med romantičnimi, seksualnimi in prijateljskimi čustvi. Odgovore bi bilo mogoče strniti v naslednji povedi: »Veš, da imaš nekoga rad, rad si z njim, ceniš ga kot moškega/žensko, a ne dovolj, da bi se z njim sestajal ali celo poročil.«

2. PREMAGOVANJE POŽELENJA: POGOVARJAVA SE O SEKSU

V drugi preizkušnji je dr. O'Meara opisal nevarnost, da bi spolna privlačnost načela prijateljstvo. Platonski objem se lahko hitro razvije v kaj drugega. V raziskavi iz leta 1988, ki je zajela 150 parov, je moškim in ženskam zastavil vprašanje, kaj jih pri njihovem prijateljstvu najbolj moti. Ženske so navedle spolno privlačnost. Zanimivo so odgovorili tudi moški. Večina jih je priznala, da se v prijateljstvo prej ali slej prikrade spolna sla. Moti jih, da se ženske branijo spolnosti. Moški so namreč prepričani, da bi spolni odnos prijateljskega le poglobil, nikoli razdrl.

3. BOJ MED SPOLOMA

Dr. O'Meara ugotavlja, da v platonskem prijateljstvu glavno vlogo igra moški. Ženske se strinjajo, da je moški prijatelj tisti, ki poskrbi, da jima je lepo. Je tisti, na katerega se ženska lahko zanese, da bo naredil vse, da ne bi prišlo do ljubezenskih čustev. Moški torej skrbi, da ostaja pri prijateljstvu. Kot smo videli, tukaj nastopi težava, saj moške spolnost »ne bi motila«.

4. MNENJE OKOLICE

Budno oko družbe danes še ni zrelo za prijateljstvo brez seksa. Na takšne pare gleda z veliko mero skepticizma in namigovanja: »Sta res samo prijatelja?«

Na aplikaciji za zmenke Match.com je bila izvedena raziskava, v katero je bilo zajetih 1450 ljudi. Med drugim so jih spraševali tudi o tem, ali menijo, da je prijateljstvo med nasprotnima spoloma možno. Kar 83 % udeleženi je na to vprašanje odgovorilo pritrdilno, 11 % je menilo, da takšna prijateljstva niso mogoča, 6 % udeležencev pa ni bilo popolnoma prepričanih o svoji odločitvi.

2.2 LJUBEZEN

Ljubezen je čustvena navezanost in naklonjenost drugim osebam, ta pojem lahko povežemo tudi z različnimi dejavnostmi (na primer ljubezen do učenja), z drugimi živimi bitji (ljubezen do živali, ljubezen do narave) ali z ostalimi pojmi (ljubezen do glasbe). Pogledi na ljubezen se med sabo razlikujejo (po verskih, filozofskih, kulturnih ali drugih znanstvenih pristopih).

Ljudje ljubezen različno izkazujemo. Izkazovanje ljubezni se razlikuje tudi med posameznimi razvojnimi obdobji.

Pri svoji raziskavi sva se odločila orientirati po pokazateljih ljubezni, ki jih je Gary Chapman (1995) definiral v svojem delu 5 jezikov ljubezni. Ti pokazatelji so:

1. Besede spodbude

Partnerju dajemo dovolj priznanja za to, kar dela, za to, kar je. Sem sodijo predvsem pohvale, spodbude, prijazne opazke ... Nekateri ljudje preprosto morajo slišati, da nekaj storijo dobro, da so lepi - drugače niso srečni.

2. Posvečen čas

Nekdo pričakuje, da si bo njegov partner vzel čas zanj, mu aktivno prisluhnil in medtem ne bo bral časopisa, da si bo vzel čas za družinske izlete, kino, gledališče ...

3. Dotik

So ljudje, ki kot izraz ljubezni štejejo le poljube, spolne odnose ali objeme in imajo težave, če jih partner pri tem ne razume.

4. Darila

Kdor govori ta jezik ljubezni, bo vedno vesel daril, majhnih pozornosti, ki mu jih partner nameni.

5. Usluge

Marsikdo je navajen, da ljubezen pokaže tako, da za partnerja kaj stori (pomije posodo, posea, odnese smeti, opere avto ...). Če partner česa ne stori, se oseba počuti nesrečno in misli, da je partner ne ljubi.

2.2.1 KVALITATIVNE RAZLIKE V MIŠLJENJU MED OTROKI IN MLADOSTNIKI

Jean Piaget (Kompore in drugi, 2011) je v svoji teoriji o razvoju mišljenja predstavil štiri stopnje razvoja. V poznem otroštvu in mladostništvu se pojavljata dve stopnji, in sicer stopnji konkretnih in abstraktnih/formalnih operacij. Obe vplivata na dožemanje prijateljstva in ljubezni.

2.2.1.1 STOPNJA KONKRETNIH OPERACIJ

V tej fazi otrok na stvari gleda z različnih zornih kotov, sposoben si je predstavljati tudi dogodke, ki se niso zgodili v njegovem življenju. Razmišljanje postane fleksibilnejše in bolj logično.

Otrok začne uporabljati miselne operacije, zaradi katerih lahko primerja, kombinira, obrne potek dogodkov in razvršča stvari po značilnostih, stvari ureja po vrstnem redu. Razume že pojme, kot so števila, računske operacije ter vzrok in posledico. Kljub temu da operacije potekajo na miselni ravni, so vezane na konkretne predmete in pojave, ki jih otrok zaznava ali si je o njih pridobil izkušnje. Pri razmišljanju uporablja konkretne primere, ki jih oblikuje na podlagi osebnih izkušenj. Tudi pojmi, ki jih oblikuje za abstraktne pojave, so še zelo konkretni.

Primer: Bolezen je, kadar moram ležati v postelji in piti čaj (Kompore in drugi, 2011).

Primer naloge na konkretni ravni: Če je Aleš višji od Ivana in Ivan višji od Marka, ali je Aleš višji od Marka?

2.2.1.2 STOPNJA ABSTRAKTHNIH OPERACIJ

Stopnja abstraktnih operacij se razvije po 11. letu, v 14./15. letu pa pri večini ljudi doseže ravnotežje. Mišljenje postane abstraktno in ni več vezano na konkretne primere in situacije. Mladostnik lahko o primerih razmišlja, tudi če z njimi nima izkušenj in si jih ne predstavlja. Sposoben je logično sklepati, ne da bi potreboval konkretna pomagala.

Razmišlja lahko tudi o hipotetičnih situacijah, o tem, kaj bi bilo, in ne le o tem, kar dejansko obstaja, ter o vprašanih, ki so v nasprotju z resničnostjo (Kompore in drugi, 2011).

Primer naloge na abstraktni ravni: Če je A večji od B in B večji od C, ali je A večji ali manjši od C?

Otroci z uporabo miselnih operacij rešujejo probleme, ki si jih lahko predstavljajo, ne pa tistih, ki so abstraktni, torej zahtevajo uporabo mišljenja s pomočjo simbolov. Na podlagi tega pričakujemo, da bodo otroci raje prejemali darila, saj so to konkretni predmeti, ker pa še nimajo razvitega abstraktnega mišljenja, jim besede spodbude ne bodo toliko pomenile. Na drugi strani pa sva predpostavila, da bodo mladostnikom pomembnejše besede spodbude, ki pa so del abstraktnega mišljenja.

2.2.2 RAZLIKA MED MOŠKIMI IN ŽENSKIMI MOŽGANI

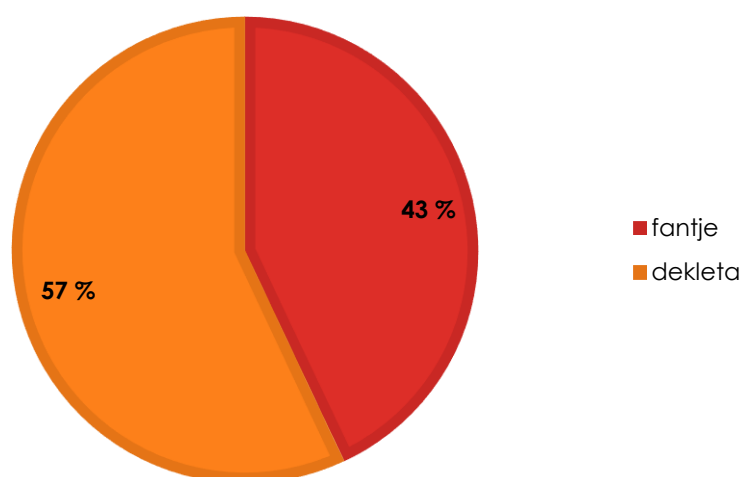
V delu Ženski možgani je Brizendine (2017) opisala študijo, ki je pokazala, da imajo v ženskih možganih središča za govor in sluh za približno desetino več nevronov kot moški. Tudi glavno središče za čustva in spomin, t. i. hipokampus, je v ženskih možganih večje. Nasprotno imajo moški dvainpolkrat več prostora, namenjenega spolnosti in dotiku. Na podlagi te raziskave sva sklepala, da bo moškimi pomembnejši pokazatelj ljubezni dotik, ženskam pa besede.

2 METODA

V raziskovalni nalogi sva želela predstaviti razlike med srednjim oziroma poznim otroštvom in mladostništvom. Po oblikovanju problemskega vprašanja sva v knjižnici in na spletu najprej poiskala literaturo na temo prijateljstva in ljubezni v otroštvu in mladostništvu, s pomočjo katere sva postavila hipoteze. Ko sva postavila hipoteze, sva začela sestavljati anketo.

2.1 VZOREC

Anketirala sva učence 4. razreda, torej otroke, stare 9 oziroma 10 let, ki so predstavljali pozno otroštvo, ter dijake 2. in 4. letnika I. gimnazije v Celju, ki so predstavljali mladostništvo. Vzorec je zajemal 100 ljudi, od tega 50 četrtošolcev in 50 dijakov gimnazije. Med četrtošolci je bilo 21 fantov in 29 deklet, med dijaki pa sva anketirala 22 fantov in 28 deklet.

Graf 1: Prikaz razmerja udeležencev glede na spol

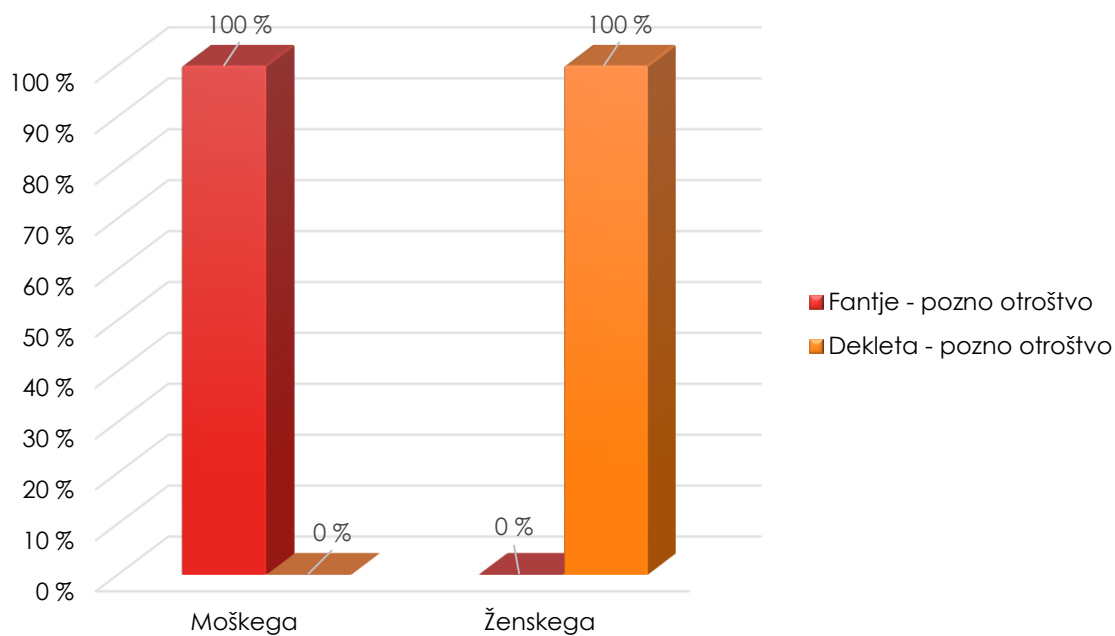
2.2 MERSKI INSTRUMENT

Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz dveh delov. V prvem delu so anketiranci odgovarjali na 7 vprašanj, pri katerih so imeli na razpolago 2 ali več odgovorov. Drugi del je bila anketa iz Chapmanove (1995) knjige 5 jezikov ljubezni, s katero sva pri vsakem anketirancu ugotavljala njegov jezik ljubezni.

2.3 POSTOPEK

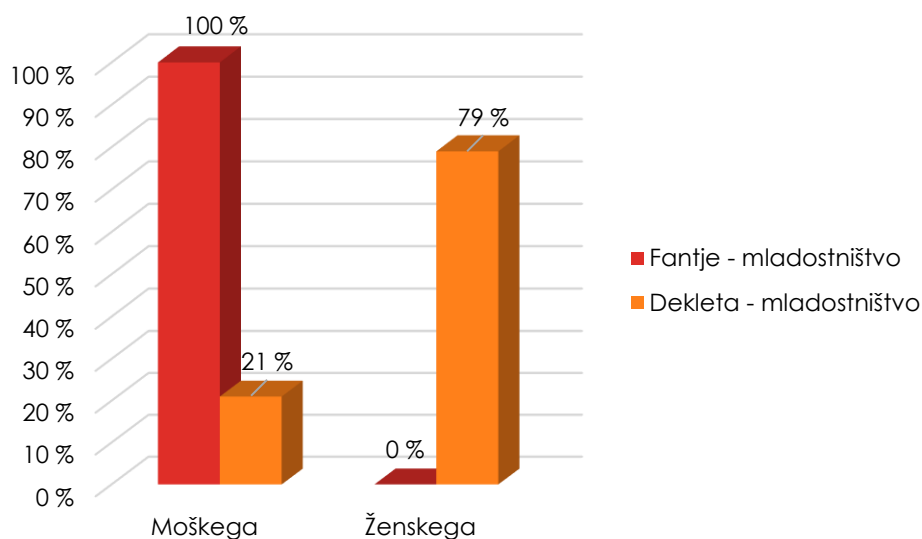
Ankete so osnovnošolci in dijaki reševali v mesecu januarju 2019 med njihovimi razrednimi urami.

3 REZULTATI

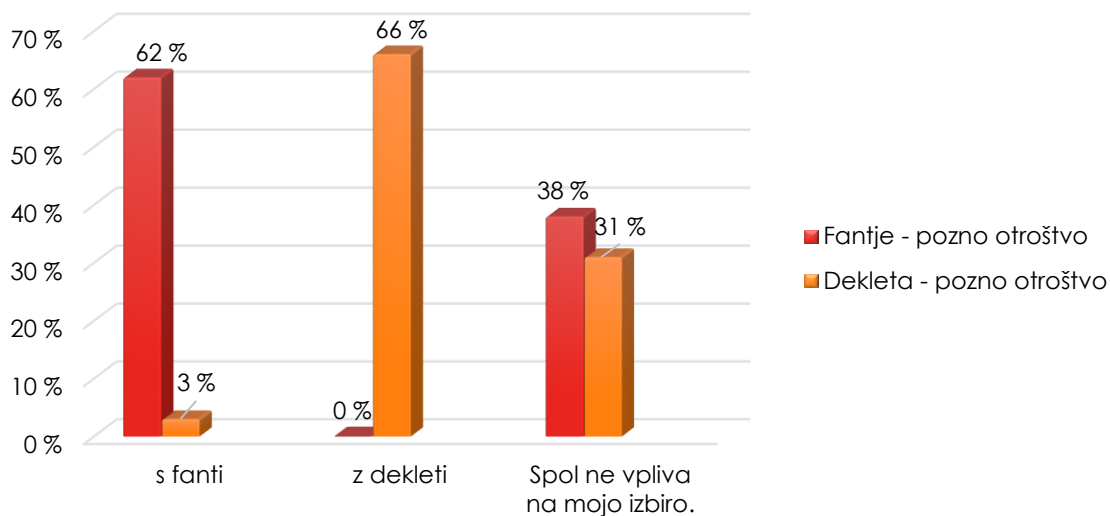
Graf 2: Prikaz spola večine prijateljev, ki jih ima posameznik v poznem otroštvu

Rezultati so pokazali, da so prijateljstva v poznem otroštvu istospolna.

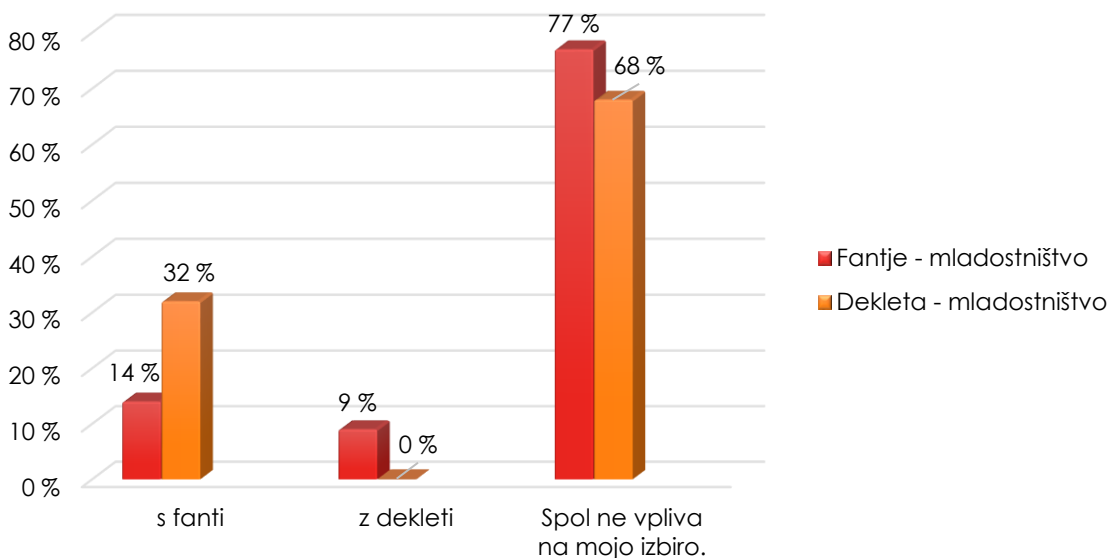
Graf 3: Prikaz spola večine prijateljev, ki jih ima posameznik v adolescenci

Kot je razvidno iz grafa 3, imajo dekleta večinoma več prijateljic, fantje pa prijateljev. 21 % mladostnic je obkrožilo, da ima več prijateljev kot prijateljic.

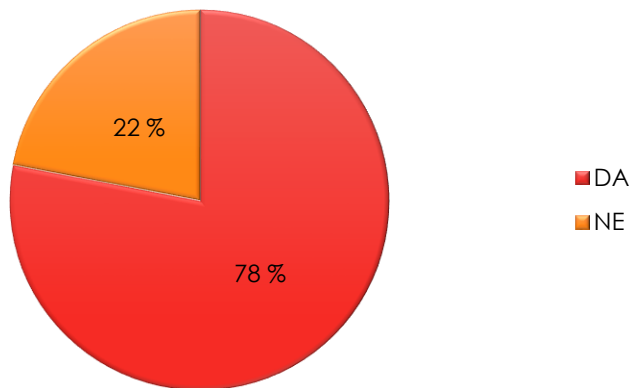
Graf 4: Prikaz odgovorov udeležencev na vprašanje, s kom se raje družijo v poznem otroštvu

Iz grafa 4 je razvidno, da se otroci v poznem otroštvu raje družijo s prijatelji istega spola. 62 % fantov je odgovorilo, da se raje družijo s fanti, 66 % deklet je odgovorilo, da se raje družijo z dekleti. Približno od 30 do 40 % otrok je odgovorilo, da jim je vseeno, katerega spola so njihovi prijatelji.

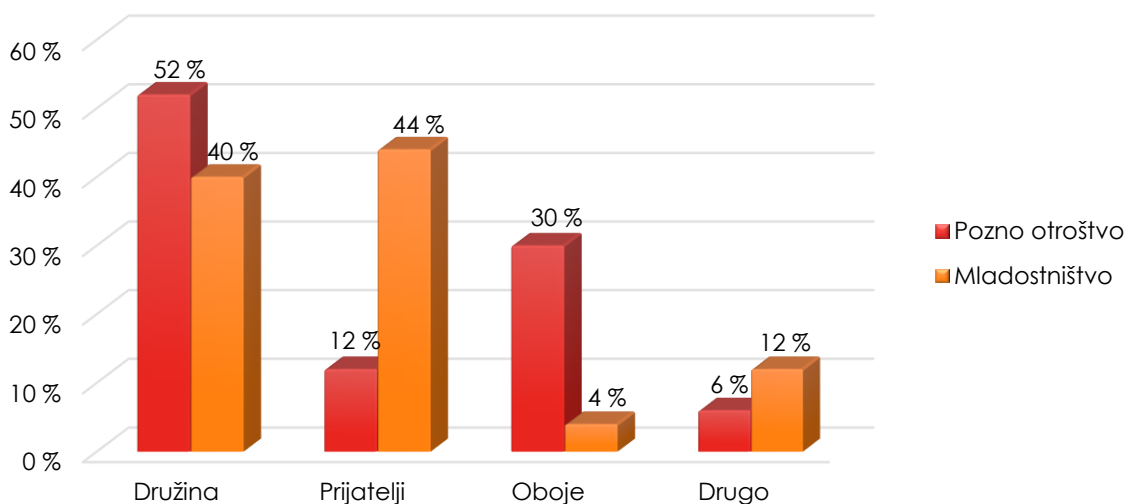
Graf 5: Prikaz odgovorov udeležencev na vprašanje, s kom se raje družijo v mladostništvu

Graf 5 prikazuje, da se dekleta v mladostništvu ne družijo najraje z dekleti, temveč jih je več (32 %), ki se raje družijo s fanti. Opazimo, da spol manj vpliva na druženje v mladostništvu kot v poznem otroštvu. Kar 77 % fantov in 68 % deklet v mladostništvu je obkrožilo odgovor, da spol ne vpliva na njihovo izbiro.

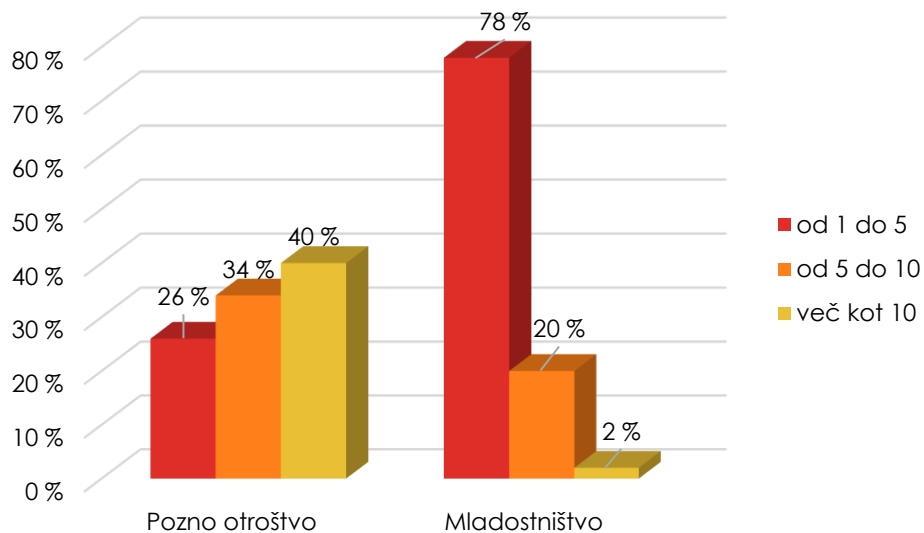
Graf 6: Prikaz mnenj posameznikov iz obdobja mladostništva o tem, ali sta lahko fant in dekle le najboljša prijatelja

Iz grafa 6 razberemo, da večina mladostnikov (78 %) meni, da sta lahko fant in dekle samo najboljša prijatelja.

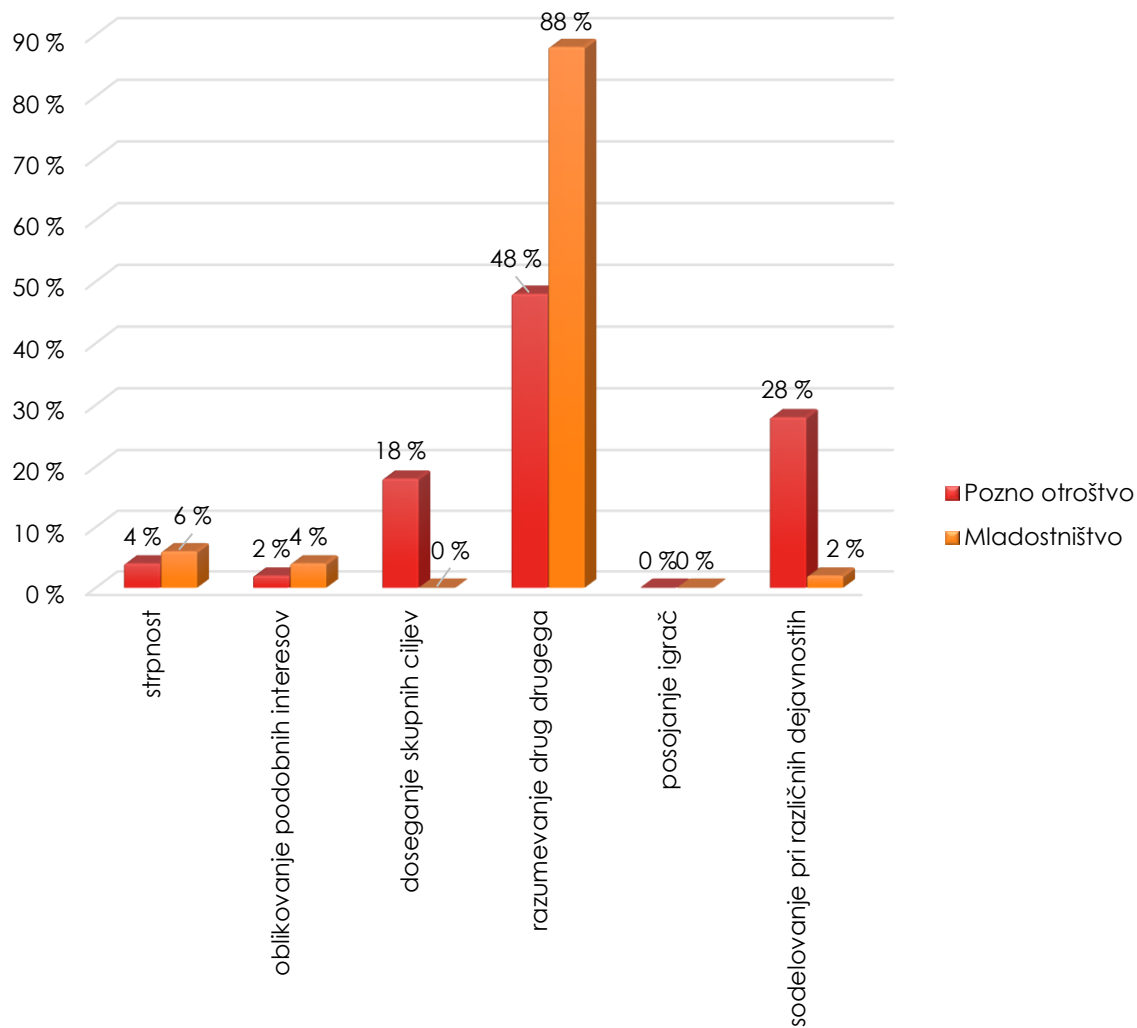
Graf 7: Prikaz, pri kom udeleženci najpogosteje poiščejo pomoč, ko so v stiski (glede na obdobje)

Iz grafa 7 je razvidno, da se otroci, ko so v stiski, najpogosteje obrnejo na družino, mladostniki pa na prijatelje. 52 % otrok in 40 % mladostnikov se v stiski obrne na družino. Na prijatelje se obrne kar 44 % mladostnikov, medtem ko je ta odgovor izbralo le 12 % otrok. Med drugimi sva pri otrocih v poznem otroštvu dobila odgovore, kot na primer: na učitelja, odraslo osebo ... Mladostniki pa glede na odgovore pomoč pogosto poiščejo pri svojih partnerjih (fant, dekle).

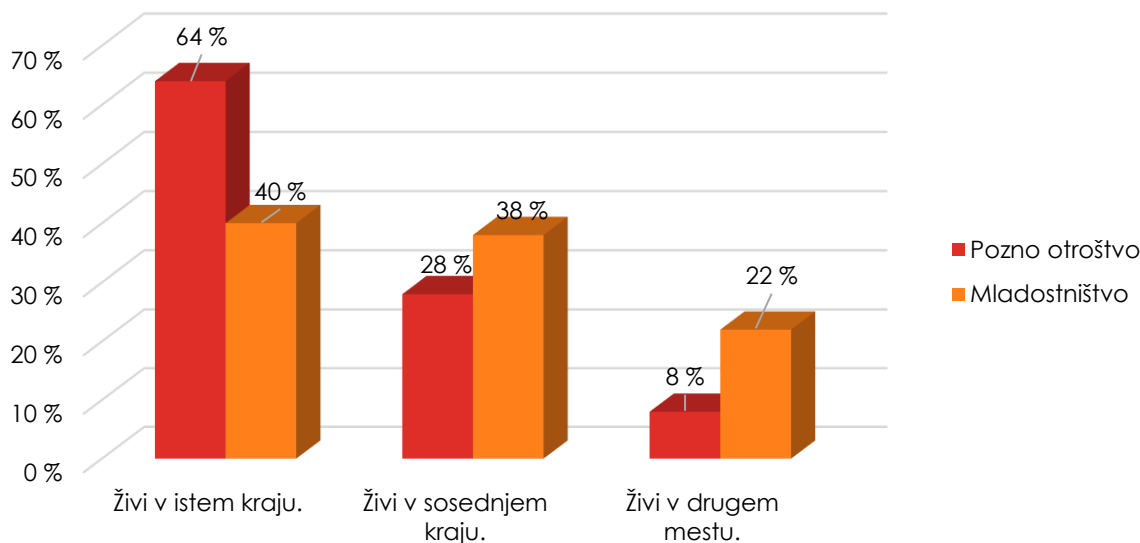
Graf 8: Prikaz števila bližnjih prijateljev, ki jih imajo udeleženci glede na določeno obdobje

V grafu 8 so razlike med poznim otroštvom in mladostništvom dobro razvidne. Vidimo, da imajo mladostniki večinoma več tesnih prijateljev kot otroci v poznem otroštvu. Samo 1 mladostnik (2 %) ima več kot 10 tesnih prijateljev, medtem ko je ta odgovor izbralo 40 % otrok. Kar 78 % mladostnikov ima manj kot 5 tesnih prijateljev.

Graf 9: Prikaz pričakovanj glede prijateljev, ki jih imajo udeleženci v posameznem razvojnem obdobju

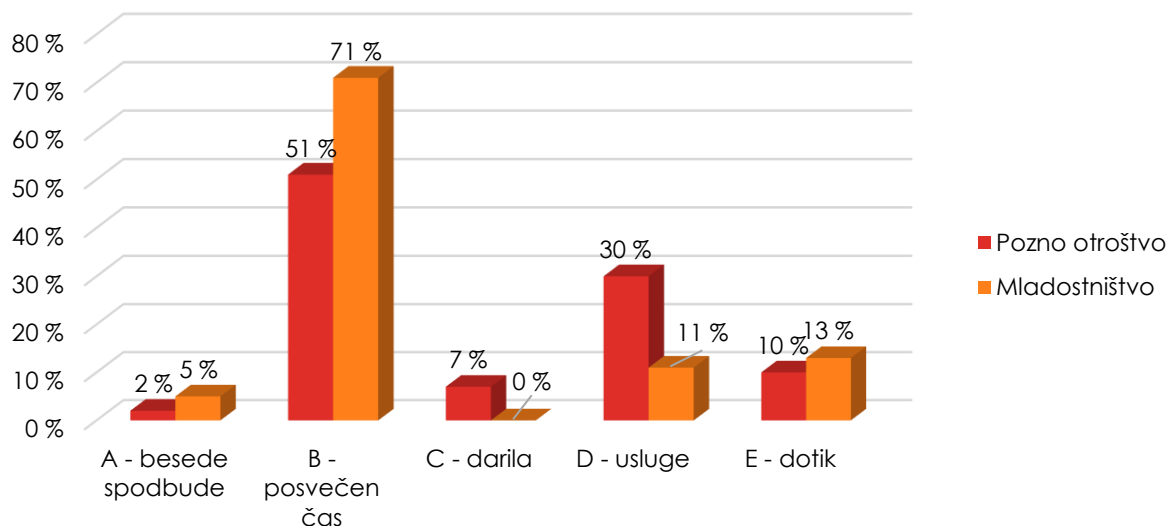
Največ udeležencev od svojih prijateljev pričakuje razumevanje drug drugega. Pri udeležencih iz poznega otroštva se pogosteje pojavita še odgovora: doseganje skupnih ciljev (18 %) ter sodelovanje pri različnih dejavnostih (28 %). Vsi ostali odgovori so bili izbrani zelo redko. Odgovor posojanje igrač ni bil izbran niti enkrat.

Graf 10: Prikaz oddaljenosti najboljšega prijatelja od posameznega udeleženca glede na razvojno obdobje

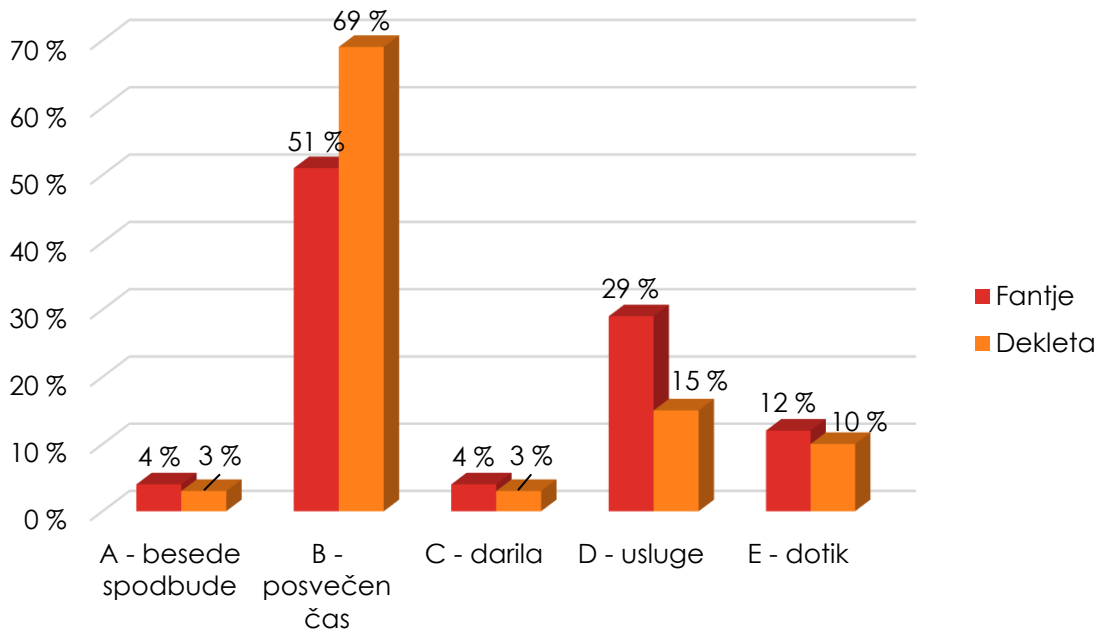
V grafu 10 opazimo, da ima največ udeležencev več prijateljev v istem kraju. To se še posebej opazi pri otrocih, saj je kar 64 % otrok izbralo ta odgovor. Vidimo, da ima le 8 % otrok najboljšega prijatelja iz drugega mesta. Ta odgovor je pogostejši pri mladostnikih, saj ga je izbralo 22 % mladostnikov.

Drugi del najinega vprašalnika je sestavljala anketa iz Chapmanove knjige 5 jezikov ljubezni. Želela sva ugotoviti, ali se jeziki ljubezni med poznim otroštvom in mladostništvom razlikujejo in kako se razlikujejo. Anketa je bila v obliki tabele, ki je vsebovala 30 parov trditev. V vsakem od parov so anketiranci izbrali trditev, ki jih je bolje opisala. Vsaka trditev je predstavljala eno črko in vsaka črka en jezik ljubezni. Tako sva na koncu preštela, katerih črk je posamezni anketiranec imel največ in na podlagi tega ugotovila njegov prevladujoč jezik ljubezni. Če je imel kateri od anketirancev enako izraženi dve vrsti ljubezni, sva ga prištela k obema jezikoma ljubezni (torej sva ga štela dvakrat).

Graf 11: Prikaz izbranega jezika ljubezni glede na razvojno obdobje

Iz grafa 11 je razvidno, da je tako otrokom kot tudi mladostnikom najpomembnejši jezik ljubezni posvečen čas. Ta odgovor je izbralo kar 71 % vseh mladostnikov in 51 % otrok. Vidimo, da sta najredkeje izbrana jezika ljubezni besede spodbude in darila.

Graf 12: Prikaz izbranega jezika ljubezni glede na spol

Iz grafa 12 je razvidno, da je tudi glede na spol prevladujoč jezik ljubezni posvečen čas. Ta predstavlja jezik ljubezni 69 % deklet in kar 51 % fantov. Najmanj zastopana jezika sta ponovno darila in besede spodbude.

4 INTERPRETACIJA

Prva hipoteza se je glasila: Prijateljstvo v poznem otroštvu se kakovostno razlikuje od prijateljstva v mladostništvu.

Posameznike iz poznega otroštva bova za namen te razprave imenovala *otroci*, posameznike iz obdobja mladostništva pa *mladostniki*.

Srednje in pozno otroštvo je obdobje med 6. letom in začetkom pubertete. Srednje otroštvo traja od 6. do 9. leta, pozno pa od 9. do začetka pubertete, torej približno do 12. leta. Mladostništvo traja od približno 12. leta do približno 22. oziroma 24. leta (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004).

To hipotezo sva preverjala z vprašanji 3, 4, 6, 7, 8 in 9. Rezultati so potrdili najino domnevo, da med prijateljstvom v poznem otroštvu in v mladostništvu obstajajo razlike.

3. vprašanje se je glasilo: »Katerega spola je večina tvojih prijateljev?« Nanj so vsi otroci brez izjeme odgovorili, da so njihovi prijatelji enakega spola, kot so oni, kar vidimo v grafu 2. Pri mladostnikih je situacija podobna, a se že nakazuje, da vzpostavljajo prijateljstva z nasprotnim spolom. V grafu 3 vidimo, da je 21 % mladostnic odgovorilo, da je večina njihovih prijateljev moškega spola.

4. vprašanje se je glasilo: »S kom se raje družiš?« V primerjavi s prejšnjim vprašanjem so tu spremembe že mnogo očitnejše. Iz grafa 4 je razvidno, da se otroci raje družijo s prijatelji istega spola, medtem ko je pri mladostnikih nekoliko drugače. Pri dekletih v mladostništvu lahko vidimo, da se niti ena ne družijo najraje z dekleti, temveč jih je več, ki se raje družijo s fanti. Opazimo, da spol manj vpliva na izbiro prijatelja v mladostništvu kot v poznem otroštvu. V grafu 5 vidimo, da kar 77 % fantov in 68 % deklet v mladostništvu spol ne predstavlja pomembnega vpliva na njihovo izbiro. Prevladujoč spol prijateljev je indikator kakovostne razlike prijateljstva med otroki in mladostniki.

6. trditev se je glasila: »Ko sem v stiski, poiščem pomoč pri ...« Iz grafa 7 je razvidno, da se otroci, ko so v stiski, najpogosteje obrnejo na družino, mladostniki pa na prijatelje. 52 % otrok in 40 % mladostnikov se v stiski obrne na družino. Na prijatelje se obrne kar 44 % mladostnikov, medtem ko je ta odgovor obkrožilo le 12 % otrok. Ena izmed pomembnih razvojnih nalog v mladostništvu je osamosvajanje od staršev in oblikovanje intimnih odnosov (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004). Izpolnjevanje te razvojne naloge nakazujejo tudi odgovori, saj se več mladostnikov kot otrok po pomoč obrača k prijateljem in k svojim partnerjem. Slednje potrjujejo še drugi odgovori na to vprašanje. Med drugimi odgovori sva pri otrocih naletela na odgovore, kot na primer: na učitelja, odraslo osebo ... Mladostniki pa glede na odgovore pomoč pogosto poiščejo

pri svojih partnerjih (fant, dekle). Vir pomoči, h kateremu se pogosteje obrnejo, je indikator kakovostne razlike prijateljstva med otroki in mladostniki.

7. vprašanje se je glasilo: »Koliko tesnih prijateljev imaš?« Graf 8 prikazuje razlike med poznim otroštvom in mladostništvom. Vidimo, da imajo mladostniki v večini več tesnih prijateljev kot otroci poznega otroštva. Samo 1 mladostnik ima več kot 10 tesnih prijateljev, medtem ko je ta odgovor obkrožilo 20 otrok, kar predstavlja 40 %. Kar 78 % mladostnikov ima manj kot 5 tesnih prijateljev. Takšen rezultat podpira tudi psihološka literatura. V mladostništvu so prijateljstva najbolj čustveno intenzivna in najintimnejša. V mladosti prijatelji vplivajo na oblikovanje identitete posameznika, saj vplivajo na naše vedenje, razmišljanje in način življenja. V obdobju mladostništva najpomembnejši vrednosti prijateljstva predstavljata lojalnost, ki se kaže v pripravljenosti prijatelja, da se postavi za nas in nas ne opravlja za hrbtom, ter intimnost, ki jo definiramo kot eno najglobljih občutij (Fehr, 1996). V srednjem in poznem otroštvu otroci preživijo veliko časa z vrstniki, ki imajo v tem obdobju pomembnejšo vlogo kot v zgodnejših razvojnih obdobjih. Načrtno začnejo oblikovati vrstniške skupine (Corsaro, 1985, v Marjanovič Umek in Zupančič, 2004). Velikost vrstniških skupin se v tem razvojnem obdobju spremeni, saj postanejo večje kot v predšolskem obdobju. Interakcije med vrstniki najpogosteje potekajo v šoli, na poti v šolo ali iz nje, preko telefonskih pogovorov, ob gledanju televizije, poslušanju glasbe in pri različnih športih. Število bližnjih prijateljev je indikator kakovostne razlike prijateljstva med otroki in mladostniki.

8. vprašanje se je glasilo: »Kaj pričakuješ od prijateljev?« Rezultati v grafu 9 so pokazali, da 88 % mladostnikov pričakuje, da jih bodo njihovi prijatelji razumeli. Koncepte prijateljstva lahko umeščamo v tri razvojne stopnje, zadnja od njih je empatična stopnja, ki se pojavi v začetku mladostništva. V ospredju je predvsem razumevanje drug drugega. Prav tako je v mladostništvu izredno pomembno oblikovanje intimnih prijateljstev, pri čemer je seveda pomembno razumevanje drug drugega (Marjanovič Umek in Zupančič, 2004). Tudi otrokom je bilo pomembno razumevanje drug drugega, saj je 48 % otrok izbralo ta odgovor. Drugi najpogosteje izbran odgovor otrok (28 %) je bil sodelovanje pri različnih dejavnostih. Teorija (Corsaro, 1985, v Marjanovič Umek in Zupančič, 2004) pravi, da otroci v srednjem in poznem otroštvu preživijo veliko časa z vrstniki, ki imajo v tem obdobju pomembnejšo vlogo kot v zgodnejših razvojnih obdobjih. Načrtno začnejo oblikovati vrstniške skupine. Interakcije med vrstniki najpogosteje potekajo v šoli, na poti v šolo ali iz nje, preko telefonskih pogovorov, ob gledanju televizije, poslušanju glasbe in pri različnih športih. S tem, da so otrokom pomembni vrstniki, je povezano tudi, da veliko časa preživijo pri različnih dejavnostih. Zato verjetno za prijatelje označujejo tiste vrstnike, s katerimi sodelujejo pri raznih aktivnostih. Različna pričakovanja oziroma pojmovanja prijatelja so indikator kakovostne razlike prijateljstva med otroki in mladostniki.

9. vprašanje se je glasilo: »Kako daleč od tebe živi tvoj najboljši prijatelj?« Rezultati v grafu 10 so pokazali, da ima 64 % otrok najboljšega prijatelja v istem kraju. Manj otrok (28 %) ima najboljšega prijatelja v sosednjem kraju. Pri mladostnikih je stanje drugačno. Najboljši prijatelji so približno enakomerno porazdeljeni med istim in sosednjim krajem ter drugim mestom. Takšen rezultat lahko razložimo z dejstvom, da otroci iz istega kraja običajno obiskujejo isto osnovno šolo. To pomeni, da se krajani družijo na poti v šolo, v šoli, po pouku, na poti iz šole in tudi v popoldanskem času doma. Mladostniki iz različnih krajev in mest obiskujejo isto srednjo šolo, kar je priložnost za sklepanje prijateljstev med stanovalci različnih krajev. Prav tako so mladostniki samostojnejši in lahko uporabljajo javna prevozna sredstva, da se lahko sestajajo tudi s prijatelji iz ostalih in bolj oddaljenih krajev ter mest. Različna oddaljenost bivanja najboljšega prijatelja je indikator kakovostne razlike prijateljstva med otroki in mladostniki.

Kakovostne razlike v prijateljstvu med otroki in mladostniki, ki so jih pokazali rezultati, so bile naslednje:

- prevladujoč spol prijateljev,
- vir pomoči, h kateremu se pogosteje obrnejo,
- število bližnjih prijateljev,
- različna pričakovanja glede prijateljev in
- različna oddaljenost bivanja najboljšega prijatelja.

Zaradi opaženih razlik pri vseh vprašanjih, s katerimi sva preverjala prvo hipotezo, sva to hipotezo potrdila.

Druga hipoteza se je glasila: **Večina mladostnikov meni, da je prijateljstvo med nasprotnima spoloma možno.**

To hipotezo sva preverjala z vprašanjem 5: »Ali misliš, da sta fant in dekle lahko samo najboljša prijatelja?« Glede na to, da je mladostništvo čas prvih ljubezni, naju je zanimalo, kaj menijo mladostniki o meji med prijateljstvom in ljubeznijo. Na osnovi lastnih izkušenj sva predpostavila, da bo več mladostnikov menilo, da sta fant in dekle lahko samo najboljša prijatelja, ne da bi se iz tega razvila ljubezen. Rezultati, razvidni iz grafa 6, kažejo, da kar 78 % mladostnikov meni, da sta fant in dekle lahko le najboljša prijatelja. Zaradi takšnih rezultatov sva hipotezo potrdila.

Tretja hipoteza se je glasila: **Otrokom so najpomembnejši pokazatelj ljubezni darila, mladostnikom pa besede spodbude.**

Otroci do približno 12. leta starosti se v miselnem razvoju po Piagetu (Kompore in drugi, 2011) nahajajo na stopnji konkretnih operacij. Z uporabo miselnih operacij rešujejo probleme, ki si jih lahko predstavljajo, ne pa tistih, ki so abstraktni, torej zahtevajo uporabo mišljenja s pomočjo simbolov (na primer črk in besed). Na podlagi tega sva pričakovala, da bodo otroci raje prejeli

darila, saj so to konkretni predmeti, ker pa še nimajo razvitega abstraktnega mišljenja, jim besede spodbude ne bodo toliko pomenile. To hipotezo sva preverjala z 10. nalogo v anketi. Rezultati so bili kar nepričakovani, saj je hipoteza predvidevala, da bo največ otrok izbralo darila kot jezik ljubezni, a jih je kot primarni jezik izbralo darila le 7 %, kar je razvidno iz grafa 11. To sva predvidevala, saj so darila konkretne stvari, otroci v tej fazi razvoja pa razmišljajo konkretno. Nepričakovan rezultat se je pojavil tudi pri mladostnikih, pri katerih sva predvidevala, da bo večina izmed njih kot jezik ljubezni izbrala besede spodbude, saj so že sposobni abstraktnega mišljenja, a je ta način izkazovanja ljubezni izbralo le 5 % mladostnikov. Izkazalo se je, da so tako eni kot drugi za jezik ljubezni največkrat izbrali posvečen čas.

Predvidevava, da je možen razlog za takšen rezultat tudi ta, da so bili otroci stari od 9 do 10 let, kar pomeni, da so nekateri lahko že vstopili v obdobje pubertete in s tem prehajajo v obdobje mladostništva. Za to obdobje pa je značilna razvojna naloga sklepanja intimnih prijateljstev, pojavijo se prve ljubezni, za kar pa je seveda potreben posvečen čas. To je možen vzrok za tako pogosto izbiro tega odgovora med otroki.

Po drugi strani je treba poudariti, da primerjava odgovorov med otroki in mladostniki, da so jim pomembna darila, pokaže trend, da so ravno otrokom pomembnejša darila, saj je nekaj več otrok izbralo ta odgovor. To sovпада s teorijo, ne pa natančno z najino hipotezo, ki pravi, da so otrokom najpomembnejši pokazatelj ljubezni darila. Predvidevava, da bi se večja razlika pokazala, če bi bila starostna razlika večja. Pri besedah spodbude je nekaj več mladostnikov izbralo ta odgovor, kar se sklada s teorijo. Niso pa besede spodbude najpomembnejši pokazatelj ljubezni, kot sva predvidevala v hipotezi. Možen vzrok za takšno razporeditev odgovorov je morda tudi v tem, da je otrokom in mladostnikom posvečen čas tako pomemben pokazatelj ljubezni, da besede spodbude sploh niso prišle do izraza.

Zaradi velikih odstopanj med najino hipotezo ter dejanskim rezultatom ankete morava to hipotezo ovreči.

Četrta hipoteza se je glasila: Dekletom so pomembnejši pokazatelj ljubezni besede, fantom pa dotik.

Tudi četrto hipotezo sva preverjala s Chapmanovo tabelo. Opazovala sva spremembe med jeziki ljubezni deklet in fantov. Predpostavila sva, da so dekletom pomembnejši pokazatelji ljubezni besede, fantom pa dotik, na kar kaže tudi raziskava v delu Ženski možgani, v kateri je Brizendine (2017) opisala študijo, ki je pokazala, da je v središčih za govor in sluh v ženskih možganih za približno desetino več nevronov kot v moških možganih. Tudi glavno središče za čustva in spomin, t. i. hipokampus, je v ženskih možganih večje. Nasprotno imajo moški dvainpolkrat več prostora, namenjenega spolnosti in dotiku. Na podlagi te raziskave sva tudi midva sklepala, da bo moškimi pomembnejši

pokazatelj ljubezni dotik, ženskam pa besede. Ko sva pregledala rezultate, sva ugotovila, da najina predvidevanja ne držijo v celoti. Iz grafa 12 je razvidno, da je tudi glede na spol prevladujoč jezik ljubezni posvečen čas. Ta predstavlja jezik ljubezni 69 % deklet in kar 51 % fantov. Dotik so kot jezik ljubezni tako fantje kot dekleta izbirali manj pogosto kot posvečen čas. Med spoloma je prišlo do majhne razlike pri izbiri dotika kot jezika ljubezni. 12 % fantov ter 10 % deklet je izbralo dotik kot jezik ljubezni. Kljub temu da je bila razlika majhna, nakazuje na večjo pomembnost dotika pri fantih. Predpostavljava, da bi bila razlika pri večjem vzorcu očitnejša. Pri besedah spodbude kot jeziku ljubezni nismo opazili pomembne razlike med spoloma (4 % pri fantih, 3 % pri dekletih). Predvidevava, da bi bili rezultati drugačni (bolj v prid najini hipotezi), če bi udeležencem dali na izbiro le dva jezika ljubezni, in sicer besede spodbude in dotik.

Še en možen pogled na nizko izbiro besed spodbude je lahko tudi današnji način življenja, saj ne prevladujejo več osebni odnosi, ampak imajo veliko večji pomen socialna omrežja in posredno komuniciranje preko tehnologije na neosebnem nivoju. Mladostniki v takšni komunikaciji namesto besed pogosto uporabljajo različne okrajšave in emotikone oziroma čustvenčke.

Glede na dobljene rezultate četrte hipoteze ne moreva potrditi.

5 ZAKLJUČEK

V raziskavi naju je zanimalo, kako izbirajo prijatelje otroci in mladostniki ter kako se doživljanje prijateljstva in ljubezni razlikuje med spoloma. Prva hipoteza se je glasila: Prijateljstvo v poznem otroštvu se kakovostno razlikuje od prijateljstva v mladostništvu. Kakovostne razlike v prijateljstvu med otroki in mladostniki, ki so jih pokazali rezultati, so bile naslednje: prevladujoč spol prijateljev, vir pomoči, h kateremu se pogosteje obrnejo, število bližnjih prijateljev, različna pričakovanja glede prijatelja in različna oddaljenost bivanja najboljšega prijatelja. Glede na rezultate sva to hipotezo potrdila. Druga hipoteza se je glasila: Večina mladostnikov meni, da je prijateljstvo med nasprotnima spoloma možno. Rezultati so pokazali, da velika večina mladostnikov meni, da sta fant in dekle lahko le najboljša prijatelja. Zaradi takšnih rezultatov sva hipotezo potrdila. Tretja hipoteza se je glasila: Otrokom so najpomembnejši pokazatelj ljubezni darila, mladostnikom pa besede spodbude. Zaradi odstopanj med hipotezo ter dejanskimi rezultati sva to hipotezo ovrгла. Četrta hipoteza se je glasila: Dekletom so pomembnejši pokazatelj ljubezni besede, fantom pa dotik. Glede na dobljene rezultate tudi četrte hipoteze nisva potrdila.

Kljub dvema ovrženima hipotezama sva predlagala možne razlage za dobljene rezultate. Sklepava, da bi se rezultati bolje skladali z nepotrjenima hipotezama, če bi preučevala večji vzorec. Tako bi manjše razlike lahko prišle bolj do izraza.

Prav tako sklepava, da bi bile razlike v odgovorih očitnejše, če bi bila starostna razlika med udeleženci večja, torej bi preučevala srednje otroštvo (ne pa poznega).

Meniva, da ima raziskovalna naloga hkrati tudi veliko spoznavno vrednost, saj sva potrdila, da obstajajo kakovostne razlike v doživljanju in sklepanju prijateljstev v različnih razvojnih obdobjih. Hkrati je to spoznanje odlična iztočnica za nadaljnje raziskovanje razlik v doživljanju in sklepanju prijateljstev med spoloma. Razlike med spoloma, ki sva jih v tej raziskavi že preučevala, so pokazale, da so razlike med spoloma manjše, kot sva predvidevala, predvsem kar se tiče doživljanja ljubezni.

Zaključiva lahko z dejstvom, da so ne glede na starostno obdobje vidiki v izražanju in doživljanju ljubezni podobni med vsemi mladimi. Ljubezen ne glede na starost in spol razumemo in izkazujemo veliko podobneje, kot bi si mislili na prvi pogled.

6 LITERATURA

Bleske-Reчек, April, Erin Somers, Cierra Micke, Leah Erickson, Lindsay Matterson, Brittany Schumacher, Corey Stocco in Laura Ritchie. (2012). Benefit od burden? Attraction in cross-sex friendship. *Journal of Social and Personal Relationships* 29 (5): 569–596.

Brizendine, L. (2017). *Ženski možgani*. Ljubljana: Modrijan.

Chapman, D. (1995). *5 jezikov ljubezni*. ZDA: s. n.

Fehr, B. (1996). *Friendship Processes*. Thousand Oaks; London; New Delhi: SAGE Publications.

Kompare, A., Stražišar, M., Dogša, I., Vec, T., in Curk, J. (2011). *Psihologija: spoznanja in dileme*. Ljubljana: DZS.

Marjanovič Umek, L., in Zupančič, M. (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

O'Meara, J. D. (1989). Cross-sex friendships: Four basic challenges of an ignored relationship. *Sex Roles*, 21, 525–543.

7 PRILOGA

Ljubezen in prijateljstvo med mladimi

Pozdravljeni! Sva Amadeja Jelen in Luka Polajžar. Obiskujemo I. gimnazijo v Celju in delava raziskovalno nalogo o prijateljstvu in ljubezni med mladimi. Prosila bi, da si vzamete čas in rešite anketo. Anketa je popolnoma anonimna. Hvala!

1. Spol: M Ž

2. Starost: _____

3. Katerega spola je večina tvojih prijateljev?

- a) moškega
- b) ženskega

4. S kom se raje družiš?

- a) s fanti
- b) z dekleti
- c) Spol ne vpliva na mojo izbiro.

5. Ali misliš, da sta fant in dekle lahko samo najboljša prijatelja?

- a) da
- b) ne

6. Ko sem v stiski, pomoč poiščem pri:

- a) družini.
- b) prijateljih.
- c) Drugo: _____

7. Koliko tesnih prijateljev imaš?

- a) 1–5
- b) 5–10
- c) več kot 10

8. Kaj pričakuješ od prijateljev? (Obkroži samo 1 odgovor.)

- a) strpnost
- b) oblikovanje podobnih interesov
- c) doseganje skupnih ciljev
- d) razumevanje drug drugega
- e) posojanje igrač
- f) sodelovanje pri različnih dejavnostih

9. Kako daleč stran živi tvoj najboljši prijatelj?

- a) Živi v istem kraju.
- b) Živi v sosednjem kraju.
- c) Živi v drugem mestu.

10. V vsakem paru trditev izberi le eno - tisto, ki zate najbolj velja. Če zate veljata obe, obkroži črko za tisto, ki te bolje opisuje.

1.	Rad prejemam komplimente.	A
	Rad sem v objemu.	E

2.	Rad preživljam čas na samem z osebo, ki mi je pomembna.	B
	Počutim se ljubljeno, ko mi nekdo pomaga pri praktičnih stvareh.	D

3.	Všeč mi je, ko dobim darila.	C
	Rad imam sproščene obiske prijateljev.	B

4.	Počutim se lepo, ko mi nekdo pomaga.	D
	Počutim se lepo, ko se me kdo dotakne.	E

5.	Počutim se lepo, ko me objame nekdo, ki ga imam rad.	E
	Počutim se lepo, ko prejmem darilo od osebe, ki jo imam rad.	C

6.	Rad grem kam z osebami, ki jih imam rad.	B
	Rad si dam »petko« ali držim za roko osebe, ki jih imam rad.	E

7.	Darila so mi kot pokazatelj ljubezni zelo pomembna.	C
	Počutim se ljubljeno, ko me ljudje sprejmejo.	E

8.	Rad sedim blizu ljudi, s katerimi sem vedno sproščen.	E
	Všeč mi je, da mi ljudje govorijo, da sem simpatičen.	A

9.	Rad preživljam čas z osebami, ki jih imam rad.	B
	Rad prejemam darila od oseb, ki jih imam rad.	C

10.	Besede potrditve (ljubezni) so mi pomembne.	A
	Vem, da me ima nekdo rad, ko mi ta pomaga.	D

11.	Rad se družim in počnem stvari z osebami, ki jih imam rad.	B
	Všeč mi je, ko nekdo z mano govori prijazno.	A

12.	Kar nekdo naredi, bolj vpliva name kot to, kar reče.	D
	Zaradi objemov se počutim z nekom bolj povezano in cenjeno.	E

13.	Cenim komplimente in se poskušam izogniti kritikam.	A
	Več majhnih daril mi pomeni več kot eno veliko.	C

14.	Počutim se blizu nekemu, ko se pogovarjava ali počneva kaj skupaj.	B
	Počutim se bližje nekemu, če se me veliko dotika.	E

15.	Rad imam, da ljudje hvalijo moje dosežke.	A
	Vem, da me ima nekdo rad, ko zame naredi stvar, ki mu sicer ni všeč.	D

16.	Rad imam, da se me nekdo od bližnjih dotakne, ko gre mimo.	E
	Všeč mi je, ko me ljudje poslušajo in pokažejo zanimanje za to, kar pravim.	B

17.	Počutim se ljubljeno, ko mi nekdo pomaga pri delu ali projektih.	D
	Zelo rad prejemam darila od bližnjih.	C

18.	Všeč mi je, da nekdo pohvali moj videz.	A
	Počutim se ljubljeno, ko si ljudje vzamejo čas, da bi razumeli moja čustva.	B

19.	Počutim se varno, ko se me nekdo, ki mi je pri srcu, dotakne.	E
	Usluge mi dajejo občutek, da sem ljubljen.	D

20.	Cenim stvari, ki jih nekdo od bližnjih naredi zame.	D
	Rad prejemam darila, ki jih nekdo od mojih bližnjih naredi zame.	C

21.	Všeč mi je občutek, ki se pojavi, ko mi nekdo posveti pozornost.	B
	Všeč mi je občutek, ki se pojavi, ko mi nekdo pomaga pri mojih odločitvah.	D

22.	Počutim se ljubljeno, ko mi nekdo za rojstni dan podari darilo.	C
	Počutim se ljubljeno, ko mi nekdo za rojstni dan posveti veliko lepih besed.	A

23.	Vem, da oseba razmišlja o meni, ko mi podari darilo.	C
	Počutim se ljubljeno, ko mi nekdo pomaga pri opravilih.	D

24.	Cenim to, da me nekdo posluša in me ne prekinja.	B
	Cenim, da se nekdo spomni meni pomembnih dni in mi kupi darilo.	C

25.	Všeč mi je, ko je nekdo dovolj skrben, da mi pomaga pri hišnih opravilih.	D
	Uživam v daljših potovanjih s svojimi bližnjimi.	B

26.	Rad prejmem poljub ali se poljubljam z osebami, ki so mi blizu.	E
-----	---	---

	Rad prejmem darilo, ki mi ga nekdo podari brez posebnega razloga.	C
--	---	---

27.	Všeč mi je, da mi nekdo pove, da me ceni.	A
	Všeč mi je, da me oseba gleda v oči, kadar se pogovarjava.	B

28.	Darila bližnjih mi pomenijo zelo veliko.	C
	Počutim se dobro, ko se me nekdo od bližnjih dotakne.	E

29.	Počutim se ljubljeno, ko nekdo z navdušenjem izpolni mojo prošnjo.	D
	Počutim se ljubljeno, ko mi nekdo pove, da me potrebuje.	A

30.	Dotik potrebujem vsak dan.	E
	Besede spodbude potrebujem vsak dan.	A